

Motion till riksdagen 2025/26:3587

av **Ida Karkiainen m.fl. (S)**

Utgiftsområde 8 Migration

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2026 inom utgiftsområde 8 Migration enligt förslaget i tabell 1.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återupprätta arbetet med att ta tillbaka kontrollen över arbetskraftsinvandringen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att etablera en arbetsmarknadsprövning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka kontrollen av A1-intygen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa språk- och samhällskunskapskrav för att få ett permanent uppehållstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla EBO fullt ut och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna intentionerna i bosättningslagen med ett jämnt mottagande i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intensifiera arbetet med återvändande och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka insatserna för ett effektivare mottagande och återvändande och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablera bättre samarbeten om återtagande med tredjeländer och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett ordnat mottagande av ukrainare på flykt undan Putins krig och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenserna för kommuner och regioner med anledning av förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att korta handläggningstiderna hos Migrationsverket, framför allt gällande medborgarskapsärenden, och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om begreppet bristande vandel i lagstiftning som rör migration och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att informationsplikten inte ska gälla i verksamheter där det finns en rätt till utbildning eller hälso- och sjukvård och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat informationsutbyte mellan myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa fusk och införa ett tydligare ansvar i arbetet med att förebygga välfärdsbrott och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tabell 1 Anslagsförslag för 2026 för utgiftsområde 8 Migration

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Migrationsverket	5 512 282	±0
1:2 Ersättningar och bostadskostnader	4 223 000	±0
1:3 Migrationspolitiska åtgärder	1 600 013	–1 425 000
1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål	915 461	±0
1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	160 800	±0
1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden	107 602	±0
1:7 Utresor för avvisade och utvisade	340 202	±0
1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	665 000	±0
Summa	13 524 360	–1 425 000

En stram och långsiktigt hållbar migration

Den socialdemokratiskt ledda regeringen ärvde 2014 en liberal migrationslagstiftning som gjorde att Sverige tog emot fler människor på flykt under 2015 och 2016 än vad vår kapacitet och möjlighet till integration klarade av. Därför lades migrationspolitiken om till att bli en av de stramaste i EU. Med ny migrationslagstiftning på plats där tillfälliga uppehållstillstånd är huvudregel och en bosättningslag som fördelar det svenska mottagandet jämnare över hela landet har ett paradigmskifte skett. Sverige har nu en långsiktigt hållbar migrationslagstiftning, som upprätthåller asyrrätten och främjar integration. De senaste åren har antalet asylsökande varit på historiskt låga nivåer och sjunkande. Sveriges andel av det totala antalet asylsökande till EU har minskat från 12 procent till under tre procent under de senaste sex åren. Med undantag för flyktingvågen på grund av Rysslands olagliga krig i Ukraina, som lett till ett ökat antal flyktingar

därför, har antalet flyktingar i övrigt fortsatt att vara lågt. En utveckling som ska ses mot bakgrund av att EU-länder i södra och centrala Europa har fått se ett betydande inflöde av flyktingar från Afghanistan, Pakistan, Mellanöstern och Nordafrika där det totala antalet flyktingar under 2023 nådde en ny rekordnivå. Därefter har även övriga EU fått en minskad flyktingström från Mellanöstern och Nordafrika. Nu tio år efter flyktingkrisen är det tydligt att den omläggning av migrationspolitiken som den socialdemokratiskt ledda regeringen inledde 2015 har fått effekt. Antalet asylsökande till Sverige är nu på en rimlig nivå och ytterligare åtgärder på migrationsområdet bör inrikta sig på att förbättra andra delar, såsom arbetskraftsinvandringen, och få till stånd ett bättre och mer effektivt mottagande till en rimlig kostnad.

För att uppnå målet om en långsiktigt hållbar migration till Sverige, ett värdigt mottagande och en bra integration krävs ett kontrollerat mottagande av asylsökande och personer med tillfälligt skydd. Ansvaret för att värna människors rätt att söka skydd från krig och förföljelse är mycket ojämnt fördelat inom EU. Vissa länder får ta ett mycket stort ansvar medan andra länder fortsätter att ta ett betydligt mindre ansvar. Därför har vi stått upp för införandet av en ny asyl- och migrationspakt inom EU i syfte att skapa mer ordning och reda i migrationspolitiken i Europa. Det är genom ett Europa som håller ihop som vi kan få en långsiktigt hållbar och stram migrationspolitik som samtidigt värnar människors rätt att söka asyl. Vår ambition är att den beslutade asyl- och migrationspakten ska bidra till detta när den har blivit implementerad fullt ut.

Det internationella kvotflyktingssystemet är en humanitär angelägenhet för hela världen. Sverige bör, liksom övriga länder inom EU, ta sitt internationella ansvar för att detta system ska kunna upprätthållas.

Återupprätta arbetet för att ta tillbaka kontrollen över arbetskraftsinvandringen – inför ett nytt effektivt system för arbetsmarknadsprövning

Moderaterna införde 2008 världens mest marknadsliberala lagar för arbetskraftsinvandringen. Det har gynnat oseriösa företag, blivit en inkomstkälla för kriminella nätverk och bidragit till att personer som fått skydd i Sverige inte har kommit i arbete. Den förra socialdemokratiska regeringen tog flera viktiga initiativ för att bättre reglera och strama upp arbetskraftsinvandringen, bland annat genom

- krav på bindande anställningsavtal för att beviljas ett arbetstillstånd
- krav på företagen att anmäla till ansvarig myndighet om man försämrar avtalsvillkoren
- skärpta kontroller av arbetstillstånd
- fördubblade straffavgifter för företag som fuskar med arbetstillstånden och utökade möjligheter för polisen att genomföra arbetsplatsinspektioner
- försörjningskrav vid anhöriginvandring
- beslut om en proposition för höjt lönegolv vid arbetskraftsinvandring – vilken riksdagen antog den 30 november 2022
- tillsättning av en utredning om behovsprövad arbetskraftsinvandring (arbetsmarknadsprövning) och avskaffat spårbyte.

Det påbörjade reformarbetet behöver fortsätta med fler åtgärder. Socialdemokraterna menar att den viktigaste reformen inom migrationsområdet handlar om att städa upp efter Moderaternas avreglering av arbetskraftsinvandringen som infördes 2008. Avregleringarna har lett till att nästan en kvarts miljon arbetstillstånd beviljats, varav

merparten varit till yrken utan krav på högre utbildning eller där det råder brist på arbetskraft.

Mer behöver också göras för att komma tillrätta med den allmänna löne- och villkorsdumpning som sker inom många yrkesgrupper. Hittills har denna mandatperiod i stor utsträckning varit förlorade år i arbetet för att bekämpa arbetslivskriminalitet och utnyttjande av invandrad arbetskraft. Det försörjningskrav motsvarande 80 procent av medianlönen som infördes i november 2023 är nödvändigt i det kortare perspektivet men inte tillräckligt för att på lång sikt få ordning på EU:s mest liberala regelverk för arbetskraftsinvandring.

Vi behöver fortsätta att skärpa och förbättra regelverket för arbetskraftsinvandring genom att skyndsamt etablera en arbetsmarknadsprövning i samverkan med arbetsmarknadens parter och införa skärpta sanktioner mot arbetsgivare som bryter mot regelverken. Syftet är att komma till rätta med missbruket av det befintliga systemet för arbetskraftsinvandring och utnyttjandet av utländska arbetstagare, bland annat genom att skapa ett nytt system som fokuserar på att möta de behov av arbetskraft som finns på den svenska arbetsmarknaden. Utredningen *En behovsprövad arbetskraftsinvandring* (Ju 2022:11) har lagt flera förslag med ökade krav. Hittills har regeringen bara genomfört utredningens förslag om avskaffat spårbyte. De övriga förslagen har regeringen valt att inte gå vidare med. Det är beklagligt att man inte har genomfört förslagen om att helt exkludera vissa yrkesgrupper från möjligheten att beviljas arbetstillstånd som arbetskraftsinvandrare och förslagen om att höja avgiften för arbetsgivare om regelverket överträds och att öka kraven på arbetsgivare, bland annat genom skyldigheten att anmäla till Migrationsverket om anställningen upphör eller aldrig tillträds. Dessa förslag är viktiga för att bryta och försvåra arbetskriminaliteten och utnyttjandet av utländsk arbetskraft.

Regeringen har nu meddelat att man föreslår att försörjningskravet ska höjas till 90 procent av medianlönen. Samtidigt är utgångspunkten att inga branscher ska undantas men att regeringen föreslås bemyndigas att kunna besluta om undantag för vissa branscher. Man avser också att föreslå att regeringen ska bemyndigas att kunna besluta om att vissa branscher ska kunna undantas från arbetskraftsinvandring helt och hållet. Vi beklagar att regeringen därmed väljer att utesluta införande av en arbetsmarknadsprövning i samverkan med arbetsmarknadens parter. Vi anser även att det vid undantag för vissa yrkesgrupper måste vara en utgångspunkt att lönen ska uppgå till den lägsta månadslön som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen. Det finns också starka skäl att göra denna lagstiftning dispositiv, det vill säga förhandlingsbar mellan arbetsmarknadens parter. Tyvärr är de åtgärder som regeringen vidtagit otillräckliga för att ta tillbaka kontrollen över arbetskraftsinvandringen på längre sikt. Den genomförda höjningen av försörjningskraven för arbetskraftsinvandrare har lett till en begränsad minskning av antalet arbetskraftsinvandrare. Några andra åtgärder för att minska antalet arbetskraftsinvandrare och låta svenska jobb i första hand gå till dem som bor i Sverige har regeringen ännu inte presenterat.

Trots att det är angeläget att få ett tydligare regelverk för arbetskraftsinvandring på plats för att minska den oseriösa arbetskraftsinvandringen har regeringen valt att hantera frågan i långbänk. Bristen på konkreta förslag från regeringen gör att mandatperiodens första tre år måste betraktas som förlorade år i kampen mot oseriösa arbetsvillkor på svensk arbetsmarknad. Det är angeläget att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag som återställer ordningen på svensk arbetsmarknad och förhindrar lönedumpning och utnyttjande av arbetskraft.

Fram till dess att nya regler träder i kraft kommer arbetskraftsinvandringen till Sverige att ligga kvar på en hög nivå. Socialdemokraterna vill återgå till den strategi för att bekämpa fusk och utnyttjandet som gällde före valet 2022. Vi vill

- att arbetskraftsinvandring bara ska tillåtas när det inte går att hitta rätt personer i Sverige
- att jobb som kräver kort eller ingen utbildning alls i första hand ska gå till arbetslösa personer som redan bor i Sverige
- att man återinför en arbetsmarknadsprövning för arbetskraftsinvandrare. Den ska ske i samarbete med arbetsmarknadens parter. Vi vill komma till rätta med problemen med utländska arbetstagare som utnyttjas på svensk arbetsmarknad och stoppa lönedumpningen. Det bör också handla om erbjudanden om heltidsjobb.
- öka trycket på oseriösa arbetsgivare och införa tuffare förhandskontroller av företag som ansöker om tillstånd för arbetskraftsinvandring. Arbetstagare som utnyttjas eller drabbas av arbetsgivare som missköter sig ska ha rätt till skadestånd.

Förstärk kontrollen av de europeiska socialförsäkringsintygen – A1-intygen

Regeringen gav i februari 2022 Försäkringskassan i uppdrag att redovisa hur man inom myndigheten arbetar med att kontrollera A1-intyg – det intyg som används inom EU/EES för att visa vilket lands socialförsäkringssystem en individ tillhör. Uppdraget var en del i regeringens satsning för att motverka arbetskriminalitet. Redovisningen visade att mer behöver göras för att stärka kontrollen av A1-intyg. Det är inte rimligt att det idag inte motkontrolleras var sociala avgifter erläggs för en individ eller om det överhuvudtaget erläggs avgifter. Det är alldeles för lätt för en oseriös aktör att konkurrera genom att inte betala avgifter. Bristen på kontroller drabbar idag såväl seriösa företag och enskilda anställda som vårt gemensamma välfärdssystem. Regeringen bör ge Försäkringskassan i uppdrag att införa nödvändiga kontrollsystem för att förhindra fusk och utnyttjande från utländska arbetsgivare i deras användning av A1-intyg.

Uppdraget till Försäkringskassan gällande hantering av A1-intyg måste tydliggöras. Idag har Försäkringskassan endast uppdraget att samla in och arkivera A1-intygen, vilket inte räcker. Det behövs en mer noggrann kontroll av intygen där man säkerställer om de inskickade intygen är äkta samt utfärdade av korrekt myndighet utifrån korrekta uppgifter. Det görs inte idag. Det behövs rutiner för vem som hanterar kontakten med myndigheter i andra länder och det behövs rutiner för hur fackliga organisationer ska agera när man hittar falska A1-intyg. Vilken myndighet kan man vända sig till, och vad blir konsekvensen av att ha lämnat in falska intyg?

Det behövs också en sökbar databas, liknade den för utstationering. När fackliga företrädare får del av ett A1-intyg måste de kunna kontrollera så att intyget även är inskickat till Försäkringskassan. Fackliga företrädare misstänker ofta att A1-intyg endast har tagits fram för att visas upp för facket, då ingen myndighet idag har någon kontrollfunktion.

Det behövs även en länk mellan Arbetsmiljöverkets utstationeringsregister och Försäkringskassans A1-register. Idag finns det inget sätt att kontrollera vilka personer som är utstationerade och som arbetsgivaren ska betala arbetsgivaravgifter för i Sverige. Med en koppling här emellan skulle detta kunna bli möjligt. Huvudregeln är att arbetsgivaravgifter ska betalas i det land där man arbetar, undantaget är att det betalas i hemlandet. I verkligheten är det precis tvärtom. Extremt få betalar sociala avgifter i

Sverige, och ingen vet om detta är rätt. Endast utstationering i kombination med A1-intyg ger rätt till att betala sociala avgifter i hemlandet. Med dagens system saknar ansvariga myndigheter möjlighet till överblick eller faktisk kontroll av de faktiska förutsättningarna. Detta är en oacceptabel situation och regeringen bör skyndsamt ta initiativ för att åtgärda detta. För att kunna genomföra kontrollen behöver Försäkringskassan tillföras resurser. Vi föreslår att Försäkringskassan för år 2026 tillförs 50 miljoner kronor under utgiftsområde 10 för arbetet med att öka kontrollen.

Språk- och samhällskunskapskrav för att få permanent uppehållstillstånd och svenskt medborgarskap

Vi vill införa språk- och samhällskunskapskrav för att få ett permanent uppehållstillstånd. Den tidigare socialdemokratiska regeringen tillsatte en särskild utredare för att lämna förslag som innebär att det ska ställas krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för att beviljas permanent uppehållstillstånd. Utredaren ska bland annat föreslå hur språk- och samhällskunskapskrav för permanent uppehållstillstånd ska utformas och kontrolleras och föreslå vilka undantag som ska kunna göras från kraven.

Utredningen presenterade i betänkandet *Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd* (SOU 2023:25) förslag på hur språk- och samhällskunskapskrav för permanent uppehållstillstånd ska utformas och kontrolleras samt förslag på vilka undantag som ska kunna göras från kraven. Vi är positiva till utredningens förslag och vi anser att regeringen bör kunna gå vidare med förslagen och återkomma till riksdagen med en proposition.

Regeringen har istället för ovanstående valt att prioritera införande av krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap. De som vill ansöka om medborgarskap ska kunna visa sina kunskaper genom att få godkänt på ett särskilt kunskapsprov. *Universitets- och högskolerådet* (UHR) ska genomföra en förstudie om förutsättningarna för provets genomförande. Den ska baseras på betänkandena *Krav på kunskaper i svenska och samhällsvetenskap för svenskt medborgarskap* (SOU 2021:2) och *Skärpta krav för svenskt medborgarskap* (SOU 2025:1), med beaktande av eventuella justeringar i uppdraget. Universiteten i Stockholm och Göteborg har uttryckt kritik mot att få uppdraget att skapa det nya medborgarskapsprovet, då de anser att det inte ligger i linje med deras akademiska uppdrag. Trots kritiken är regeringen tydlig med att de statliga myndigheterna lyder under regeringen och uppdraget att ta fram ett kunskapsprov om svenska språket och samhällskunskap för medborgarskap ska genomföras. Vi menar att denna kritik bör tas på allvar. Det viktiga här är att vi får ett fungerande system för språk- och samhällskunskapskrav för svenskt medborgarskap, inte framstressat av regeringens deadline. Det är bättre att förslagen blir bra än att de slarvas fram fort och blir fel.

Avveckla EBO fullt ut

Ordningen med EBO infördes 1994 genom lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande med flera. Syftet med reformen var bland annat att mottagandet skulle präglas av valfrihet och ökat eget ansvarstagande. EBO under asyltiden har sedan det infördes berörts i flera utredningar. I betänkandet *Sverige, framtiden och mångfalden* (SOU 1996:55) konstaterades att de negativa effekterna av det egna boendet översteg de positiva. För att komma tillrätta med de negativa konsekvenserna av eget boende föreslogs i betänkandet *Etablering i Sverige – möjligheter och ansvar för individ och*

samhälle (SOU 2003:75) bland annat att den särskilda bostadsersättningen för dem som valde att bo i eget boende skulle tas bort. I enlighet med utredningens förslag begränsades därför ersättningen år 2005.

Vi socialdemokrater vill avveckla EBO helt och hållet och har under många år varit pådrivande för att denna boendeform för asylsökande ska avvecklas. Tidigare har detta inte varit möjligt då motståndet i riksdagen varit för stort. I början av 2020 begränsade den socialdemokratiskt ledda regeringen möjligheten för asylsökande att bo i eget boende, så kallat EBO, i områden med socioekonomiska utmaningar. Ändringarna har dock hittills haft begränsad effekt. I september 2021 tillsattes också en utredning som bland annat har i uppdrag att föreslå hur en skyldighet för asylsökande att bo på så kallade mottagningscenter under den första tiden i Sverige kan utformas. Utredningen lämnade hösten 2022 ett delbetänkande, *En ny ordning för asylsökandes boende* (SOU 2022:64). I januari beslutade riksdagen om regeringens proposition *En ny ordning för asylsökandes boende*. Där föreslog regeringen att asylsökande inte längre ska erbjudas utan i stället tilldelas en plats på ett av Migrationsverkets boenden. Asylsökande och utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet ska, oavsett boendeform, registreras vid ett boende. Vi delar denna uppfattning. Vi tycker också att undantag bör gälla för utlänningar som omfattas av EU:s masskyddsdirektiv. Men vi anser att regeringens förslag inte går tillräckligt långt för att eget boende som alternativ ska försvinna på riktigt. Även med de nu beslutade lagändringarna kommer eget boende att finnas kvar som en möjlighet. Migrationsverket och regeringen har själva bedömt att cirka hälften av de asylsökande kommer att fortsätta att välja eget boende – trots att de inte längre får någon dag ersättning. Därför är det förvånande att regeringen i sitt förslag inte väljer att gå längre och tydligt avskaffar eget boende och endast behåller möjligheten i mycket begränsade undantagsfall.

I flera andra europeiska länder, inklusive de nordiska länderna, är det en självklarhet att asylsökande under prövningstiden bor på ett anvisat boende där de också är enkelt nåbara. Eftersom det under de 30 senaste åren varit regel snarare än undantag att asylsökande i Sverige bor i eget boende behöver en ny svensk reglering vara mer tydlig än vad som är vanligt förekommande i andra länder. Vi föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen att den bör återkomma med lagförslag som avskaffar eget boende som en möjlighet för asylsökande under asylprövningstiden.

Värna intentionerna med bosättningslagen

Lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen) som trädde i kraft den 1 mars 2016 innebär att en kommun är skyldig att efter anvisning ta emot nyanlända för bosättning i kommunen. Riksrevisionen presenterade i december 2021 en granskning av bosättningslagen och gör den samlade bedömningen att intentionerna om ett snabbare och jämnare fördelat mottagande mellan kommuner samt en bättre etablering av nyanlända på arbetsmarknaden har uppnåtts. En utredare lämnade i maj 2025 förslag på ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända. Där föreslås bosättningslagen ersättas med en ny etableringsboendelag som bland annat ska öka kommunernas inflytande över mottagandet av nyanlända och skapa förutsättningar för ett likvärdigt mottagande i kommunerna. Vi anser att en förändring av bosättningslagen måste innebära att etableringen av nyanlända utvecklas och förbättras och gör det lättare för kommunerna att fullfölja sitt ansvar samt bidra till ett jämnt mottagande av nyanlända i hela Sverige. En ny lagstiftning får dock inte ge

utrymme för vissa kommuner att sluta ta sin del av ansvaret för etableringsboendet för nyanlända till Sverige.

Fler som har fått avlägsnandebeslut ska återvända

Förtroendet för migrationspolitiken och det svenska mottagandet är beroende av att de som får skydd i Sverige ska stanna och bli en del av samhället och de som får ett avslag ska lämna landet. Den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen vidtog ett flertal åtgärder för att öka återvändandet för personer med avlägsnandebeslut. Polisen och Migrationsverket har fått i uppdrag att verkställa fler beslut om av- och utvisning och kapaciteten för förvar har mer än fördubblats sedan 2014. Ett återvändandemål antogs också av den socialdemokratiska regeringen som innebar att återvändandet skulle öka med 50 procent 2023 jämfört med år 2021. Den socialdemokratiska regeringen beslutade även att upprätta återvändandecenter för asylsökande som fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd.

Sedan 2014 har cirka 100 000 personer som inte haft rätt att vistas i landet återvänt. Under 2021 låg Sverige över genomsnittet i EU och hade fler till både antalet och andelen återvändande än exempelvis Danmark. Vi behöver intensifiera arbetet med återvändande för dem som har ett avlägsnandebeslut. Detta är en förutsättning för att bevara legitimiteten i migrationspolitiken och för att stärka förutsättningarna för integration för dem som får uppehållstillstånd i Sverige. Redan 2022 fick en särskild utredare i uppdrag av S-regeringen att se över delar av regelverket kopplat till återvändande och föreslå åtgärder i syfte att stärka återvändandeverksamheten för den som har ett verkställbart beslut om avvisning eller utvisning. Utredningen fick i augusti 2023 tilläggsdirektiv av den nuvarande regeringen om en översyn av regelverket för inre utlänningskontroll, ändringar i preskriptionstid för avlägsnandebeslut och ökad användning av DNA-analyser m.m. Det är bra med ytterligare utredningsuppdrag, men det är otillfredsställande att tilläggsdirektiven försenat genomförandet med ett par år. Våren 2025 beslutade riksdagen om preskription av avlägsnandebeslut och möjlighet att meddela längre återreseförbud samt avskaffat spårbyte. Socialdemokraterna stödde dessa förslag vid riksdagsbehandlingen.

Bättre samarbeten om återtagande med tredjeländer

Ett väl fungerande återvändande är en förutsättning för en långsiktigt hållbar migrationspolitik. För ett effektivt återvändandearbete krävs bättre samarbeten om återtagande med tredjeländer liksom att antalet förvarsplatser ökar. Det är ett strukturellt arbete som kräver en rad olika insatser och som behöver fortsätta under kommande år. Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att i viss utsträckning kunna villkora bistånd med vissa krav på att man tar emot sina egna medborgare. Men det är också viktigt att Sverige bedriver ett aktivt arbete i samarbete med de länder som ska återta sin medborgare. Vi välkomnar att det återvändandeavtal som tecknats med Irak gällande möjligheten att utvisa med tvång nu ger resultat. Att EU gemensamt kan agera i likhet med det tecknade avtalet under den förra socialdemokratiska regeringen är bra och viktigt för ett fungerande återvändande för dem som saknar asylskäl.

Däremot saknar vi mer åtgärder på plats. Vi behöver lära av de länder som har varit lyckosamma med åtgärder på plats i landet, som exempelvis Norge. De har ett system med sambandspersoner på plats som bidrar till att förbättra kommunikationen och öka

förståelsen för den norska politiken. Det handlar om att vi ska kunna se ”båda sidor” – att vilja arbeta tillsammans med mottagarländerna och inte hota oss fram.

Mer effektivt mottagande och återvändande samt kortare handläggningstider

Regeringen har under sina två första år försökt sätta bilden av att man har höjt ambitionsnivåerna inom migrationspolitiken. Detta har dock inte märkts av när det gäller målsättningarna för berörda myndigheters verksamheter. Migrationsverket beräknar i sin verksamhetsprognos från juli 2025 att antalet utresor under 2026–2028 kommer att minska till följd av att myndighetens förvaltningsanslag blir lägre. Regeringen har också valt att ta bort den tidigare regeringens uppsatta mål för återvändandeverksamheten. Därmed saknar berörda myndigheter tydliga mål att arbeta mot. Vi socialdemokrater anser att det bör finnas fler tydliga målsättningar för återvändandeverksamheten, i likhet med den förra regeringens mål om att öka återvändandet för dem som har fått avslagsbeslut med 50 procent under åren 2021–2023.

Under 2024 fick de flesta myndigheter ett generellt sparkrav, vilket innebar att akuta neddragningar fick genomföras. För Migrationsverket resulterade detta i personalneddragningar som i sin tur har kraftigt förlängt handläggningstiderna för olika typer av medborgarskapsärenden. Långa handläggningstider skapar stora problem för alla de enskilda individer som får vänta på beslut. Därefter har anslagen ökat men regeringens ryckiga politik skapar stora problem och ger inte myndigheten rimliga förutsättningar att klara sina uppgifter. Då myndighetens fokus framför allt legat på att reformera mottagandeverksamheten så har möjligheterna att minska handläggningstiderna för bland annat medborgarskapsärenden fått stå tillbaka och de har blivit orimligt långa. Något som Migrationsverket också har fått kritik för, inte minst i Riksrevisionens granskning. Det är angeläget att regeringen nu fokuserar på att minska handläggningstiderna hos Migrationsverket.

Återvandringsbidrag

Regeringen aviserar i budgetpropositionen en stor satsning på ett kraftigt höjt återvandringsbidrag under 2026. Regeringen har aviserat att bidrag för återvandring ska få lämnas med 350 000 kronor för den som fyllt 18 år och som mest 600 000 kronor per familj.

Socialdemokraterna är för att det ska finnas ett återvandringsbidrag för den som invandrat till Sverige och önskar återvända till sitt ursprungsland. Vi är heller inte främmande för att bidraget framöver kan höjas för att underlätta återvandringen. Regeringens utredare har bedömt att större höjningar av dagens ekonomiska bidrag till återvandring bör ses som riskabla och därför bör undvikas. Bland annat pekas det på möjliga risker för integrationen och för att målgruppen kan känna sig oönskad i Sverige. De få internationella erfarenheter som finns från höga återvandringsbidrag visar också att dessa inte är särskilt effektiva då de ofta når andra målgrupper än den avsedda.

Sammanfattningsvis tycker vi att det är förvånande att regeringen årligen tänker lägga miljarder på att förmå människor som har rätt att bo i vårt land att lämna landet. Istället borde regeringen öka ansträngningarna för att få personer som faktiskt inte har rätt att stanna i Sverige att lämna landet. Socialdemokraterna avvisar därför satsningen på kraftigt höjt återvandringsbidrag och minskar anslaget 1:3 Migrationspolitiska åtgärder med 1 425 miljoner kronor för år 2026.

Ett ordnat mottagande av ukrainare på flykt undan Putins krig

Rysslands illegala invasion av Ukraina innebar den största flyktingkrisen sedan andra världskriget i Europa. Sverige tog tidigt fram en plan för kontrollerat mottagande och tillfälligt skydd samt lagstiftning för jämnare fördelning av mottagandet i hela landet. Trots över tre års krig är det få bedömare som tror på ett omedelbart eldupphör under den närmaste tiden. Under 2024 infördes en möjlighet för tidigare folkbokföring för dem som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och att de därmed omfattas av personkretsen i lagen om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och kan erbjudas etableringsinsatser samt får etableringsersättning. Detta innebär också att en utlänning som folkbokförs här kommer att anses vara bosatt i Sverige och bland annat omfattas av reglerna om regionernas ansvar att erbjuda hälso- och sjukvård och tandvård. Vår uppfattning är att de beslutade förändringarna inte är tillräckliga för att lösa alla de behov som kan uppkomma för dem med tillfälligt uppehållstillstånd som vistas i Sverige under de närmaste åren. Regeringen behöver se över behoven ytterligare och göra fler förberedelser samt utreda konsekvenserna av olika scenarier. Det är viktigt att vi har ordning och reda i mottagandet och då bör det finnas goda planeringsförutsättningar för såväl myndigheter som kommuner och regioner. Därför bör regeringen göra en översyn av vilka åtgärder och stöd som kan komma att bli nödvändiga för att förbättra levnadsvillkoren och ge rimliga förutsättningar för ukrainska flyktingar i Sverige. Det är också viktigt att regeringen förbereder för att många ukrainare som varit i Sverige under flera år och etablerat sig här inte kommer att vilja återvända när kriget är över, utan kommer att vilja söka permanent uppehållstillstånd i Sverige.

Då kriget väntas fortsätta behöver EU och Sverige förbereda sig för att de ukrainska flyktingarna kommer att stanna här under en betydligt längre tid än vad som tidigare antagits. Det kommer i sin tur kräva en översyn av vilka anpassningar som behövs för att de ukrainska flyktingarnas vistelse och tillfälliga skydd i Sverige ska bli så bra som möjligt, både för flyktingarna och för det svenska samhället. Över tre år har nu gått sedan masskyddsdirektivet aktiverades och flyktingarna från Ukraina började komma till Sverige efter att Ryssland inlett sin olagliga krigsföring i Ukraina. Det har under en längre tid varit uppenbart att de ukrainska flyktingarna måste ges förbättrad tillgång till utbildning, försörjning och stöd för att komma ut i arbete.

Nej till återinförande av begreppet ”bristande vandel” i svensk migrationslagstiftning

Regeringen har aviserat att man vill återinföra möjligheten att utvisa utlänningar från Sverige på grund av bristande vandel. Med bristande vandel avser man förhållanden såsom bristande regelefterlevnad, association med kriminell organisation, nätverk eller klan, prostitution, missbruk, deltagande i våldsbejakande eller extremistiska organisationer eller miljöer som hotar grundläggande svenska värden eller om det i övrigt föreligger otvetydigt konstaterade anmärkningar i fråga om levnadssättet. Begreppet bristande vandel fasades ut ur utlänningslagen 1989 med motiveringarna att de inte längre användes i den praktiska tillämpningen och att begreppet ansågs obsolet. Vi är tveksamma till att återinföra begreppet i utlänningslagen. En stram migrationslagstiftning gynnas inte av inslag som är tveksamma ur rättssäkerhetssynpunkt och som bygger på olika skiftande moraluppfattningar om vad som ska anses lämpligt eller olämpligt.

När människor tvingas, luras eller hotas i syfte att utnyttjas på olika sätt, till exempel för sexuella ändamål, innebär det en grov kränkning av de mänskliga rättigheterna. Det var därför som sexköpslagen infördes och den har varit framgångsrik mot bland annat sextrafficking. Trots det hamnar varje år ett antal traffickingoffer i Sverige för att ”säljas för sexuella ändamål”. Vi motsätter oss att prostituerade brottsutsatta likställs med brottslingar såsom gängkriminella. Vi står upp för rättsstatens principer och kvinnors rättigheter. Vi avvisar därför sådana förslag som har sin grund i tveksamma moraliska värderingar om levnadssätt eller regelefterlevnad. I utlänningslagen och i andra lagar som rör migration bör det vara tydligt att det är brottslighet och objektiva kriterier för misskötsamhet, inte godtycklig bedömning, som kan leda till att man inte beviljas uppehållstillstånd eller kan utvisas ur landet. Vandelsutredningen, som lämnade sitt betänkande i april 2025, föreslår skärpta krav på hederligt levnadssätt för uppehållstillstånd och ökade möjligheter till återkallelse av uppehållstillstånd. Vi har inte tagit slutgiltig ställning till dessa förslag då vi bland annat vill inhämta alla remissynpunkter på förslagen för att kunna göra en allsidig bedömning. Det återstår också att se vilka förslag som regeringen väljer att gå vidare med.

Utökat informationsutbyte mellan myndigheter – nej till angiverilagar i välfärden

Den tidigare socialdemokratiska regeringen arbetade aktivt med åtgärder för att motarbeta skuggsamhället och för att återvändandet för personer som inte fått sin asylansökan beviljad ska öka. Fler än 94 000 före detta asylsökande lämnade landet under åren 2014–2022 och Sveriges andel av återvändandena låg efter genomförda åtgärder över genomsnittet i EU. År 2022 hade dessutom kapaciteten för förvar fördubblats sedan 2016. Den socialdemokratiska regeringen arbetade vidare aktivt för att ursprungsländer ska ta emot sina medborgare och för ett mer effektivt återvändande. I arbetet för att få till stånd avtal och överenskommelser utesluts varken att handel, visering eller bistånd används som verktyg. Polismyndigheten har fått utökade möjligheter att utföra arbetsplatskontroller och fler verktyg att använda vid inre utlänningskontroll, såsom ansiktsigenkänning och fingeravtryck för identifiering.

Statliga och kommunala myndigheter samt de som jämsställs med myndigheter enligt offentlighets- och sekretesslagen bör ges förutsättningar att utbyta sekretessbelagda uppgifter i större utsträckning än i dag. Det finns ett omotiverat glapp mellan de undersökta statliga myndigheternas uppdrag och de rättsliga förutsättningarna för att genomföra det. Därför ska enskilda tjänstemän inte bli straffskyldiga. Det bör också vara upp till varje myndighet att själva kunna bedöma vilka relevanta informationer som bör kunna delas med andra myndigheter.

Den tidigare regeringen arbetade aktivt med åtgärder för att motverka skuggsamhället och för att öka återvändandet för personer som inte har fått sin asylansökan beviljad. Statliga och kommunala myndigheter samt de som jämsställs med myndigheter bör få förutsättningar att utbyta sekretessbelagda uppgifter i större utsträckning än i dag. Utredningen för stärkt återvändandeverksamhet presenterade i november 2024 i sitt betänkande *Vissa åtgärder för stärkt återvändandeverksamhet och utlänningskontroll* (SOU 2024:80) förslag som bör kunna ligga till grund för en ny lag om förstärkt informationsutbyte mellan myndigheter och som ligger väl i linje med vad vi avsåg när utredningen tillsattes av S-regeringen 2022. Det är bra att utredningsförslaget inte omfattar kommunala verksamheter såsom hälso- och sjukvården, skolan

och socialtjänsten. Uppdraget har varit att föreslå åtgärder i syfte att stärka återvändande-
verksamheten för den som har ett verkställbart beslut om avvisning eller utvisning.
Dessutom har man haft i uppdrag att göra en översyn av regelverket för inre utlännings-
kontroller. Utredningen lämnar bland annat förslag om utökad uppgiftsskyldighet och
sekretessbrytande bestämmelser som kommer att beröra vissa särskilt utpekade myndig-
heter såsom Arbetsförmedlingen, Kronofogdemyndigheten, Försäkringskassan,
Pensionsmyndigheten, Kriminalvården och Skatteverket. Vi förutsätter att regeringen
återkommer med ett förslag som följer utredningens och som inte innehåller lagförslag
som kommer att bidra till ett angiverisamhälle där lärare och vårdpersonal tvingas lägga
tid på angiveri i stället för på sina jobb. Sådana regler riskerar att förstärka den mycket
ansträngda personalsituationen inom vård, skola och omsorg då många anställda
kommer att vilja söka sig till andra yrken på grund av att de inte vill ägna sig åt angiveri
på arbetsplatsen. Valfärdens anställda – inom sjukvården och utbildningsväsendet – ska
undantas från informationsplikten.

Stoppa fusket och inför ett tydligare ansvar för att förebygga välfärdsbrott

Våra gemensamma skattemedel ska gå till människor som har rätt till ekonomisk trygg-
het och till att stärka vår gemensamma välfärd – inte till den organiserade brottsligheten.

I regeringsställning genomförde vi socialdemokrater ett antal åtgärder för att komma
åt fusk och förebygga välfärdsbrott. Bland annat skärptes bidragsbrottslagen, Försäkrings-
kassan gavs uppdrag att öka kontrollen samt inte minst inleddes arbetet med inrättandet
av den nya Utbetalningsmyndigheten, en myndighet som ska säkerställa utbetalningar
från våra välfärdssystem. Utbetalningsmyndigheten inledde sin verksamhet den 1
januari 2024. Den förra regeringen tillsatte även en bidragsbrottsutredning med uppgift
att bland annat analysera hur förmågan att förebygga och bekämpa bidragsbrott kan
stärkas. Utredningen lämnade sitt betänkande *Ett stärkt och samlat skydd av välfärds-
system* (SOU 2023:52) i september 2023. Socialdemokraterna ser positivt på ut-
redningens förslag som bland annat innebär ett tydligare ansvar för att förebygga
välfärdsbrott för Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestöds-
nämnden, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen. Det är angeläget att regeringen
utan dröjsmål bereder dessa förslag och återkommer till riksdagen med en proposition.
Det är angeläget för att säkerställa att de människor som har rätt till stöd från trygg-
hetssystemen får det, men inte de som försöker sko sig på andra.

Ida Karkiainen (S)

Ola Möller (S)

Åsa Eriksson (S)

Arber Gashi (S)

Sanne Lennström (S)

Jessica Rodén (S)